

*Kto stratil majetok, nestratil veľa.
Kto stratil slobodu, stratil mnoho.
Kto stratil vieru, stratil všetko.*

Zásielku spracovala spoločnosť:
HENRIETTA - direct marketing, s.r.o.
P.O.BOX 1, 820 08 Bratislava 28, „D+4“
POŠTOVNÉ ÚVEROVANÉ
820 08 Bratislava 28

SVEDECTVO

vychádza od roku 1991
ročník 31
marec 2021
cena 1 euro

3

ČASOPIS TABUIZOVANÝCH FAKTOV

Národovci a kresťania na okraji spoločnosti

NÁŠ ROZHOVOR

V žiadosti o rehabilitáciu z roku 1969 uviedol Karol Boháček, že im bol „zhabaný dom na Jilemnického ul. č. 421 v Považskej Bystrici, a to z dôvodu, že mali krajičírsku živnosť a boli domnienky, že tento bol nadobudnutý zo živnosti.“ Ďalej podrobne vysvetľuje, že to nie je pravda. Dom kúpili za peniaze získané z poisťky vyplatenej Spojenými štátmi za smrteľný úraz otca nebohej matky. Karol Boháček bol otcom zosnulej manželky Jána BUREŠA, postihnutého bývalým režimom len preto, že tiež bol synom živnostníka do roku 1948. Je živým svedectvom toho, akú atmosféru strachu nastolil bývalý režim, aby dosiahol „poslušnosť“ odporcov komunizmu i ako beztrestne sa komunisti zmocňovali cudzieho majetku.

● Niektoré udalosti zo svojho

Ján Bureš

Foto Eva Zelenayová

života ste písomne zaznamenali. Uvádzate v nich, že otec bol majiteľom stolárskej firmy. Kedy a kde ste sa narodili a čo sa stalo v roku 1948 s otcovou firmou?

Narodil som sa 8. júna 1942 v Bytčici. Zrejme preto, že tam bola detská nemocnica. Bol som najmlad-

ší zo súrodencov, mal som ešte dve sestry. Starý otec mal firmu v Budapešti, po vzniku Česko-Slovenska sa rozhodol vrátiť na Slovensko, do Bytčice. Po jeho smrti v roku 1937 ju zdedili jeho synovia, môj otec s bratom, nazvali ju Vdova Burešová a synovia. **Pokračovanie na 10. strane**

V čísle	Ján Litecký Šveda Väzenie vs. nápravný- chovný ústav	2
	Rafael Rafaj K štatútu veterána a dôchodku	3

Eva Zelenayová Otestovali sme sa a čo ďalej?	3
Ján Litecký Šveda 20. február – Deň obetí komunizmu	4

Beatrix Smerekovská, rod. Kalinajová Keď ota zavrelí, mala som deväť mesiacov	6-7
--	-----

Jozef Mikuš st. Obetoval život za Hlinku	12
Recenzia: Marianna Oravcová: Akcia B	13

ročník 31 • marec 2021

Väzenie vs nápravno-výchovný ústav

V tomto úvodníku si v troch mini kapitolkách, ktoré si určite nekladú nárok na úplnosť, spravíme také malé porovnanie pomerov vo väzniciach (tak sa volali tieto útvary za prvej SR), v Ústavoch nápravnej výchovy (tak sa volali za komunistického Česko-Slovenska) a v Ústavoch na výkon trestu odňatia slobody (tak sa volajú dnes) z hľadiska politických väzňov. A nebudem ho robiť ani ja, ale dám slovo iným na to povolaným autorom.

Ako za prvej SR?

Prvým je Ján Uher. Mimochodom, bývalý komunista a vedecký pracovník na ÚV KSS. Z jeho knihy „Zo základov rehabilitácií“ z roku 2001, ktorú ináč vrelo odporúčam, uvádzam skutočne len mini ukážku. Tam sa môžeme o pomeroch vo väzniciach prvej SR dočítať o. i. toto: „Redaktor Ladislav Zajac spomína: V auguste evakovali vojenskú väznicu z Bratislavy do Nitry, kde nám prideliť najvyššie podlažie. Pod nami boli umiestnení vo veľkých celách politickí väzni z bratislavského krajského súdu, ktorých som takmer všetkých osobne poznal; boli tu Jozef Ivanič, Alexander Markuš, Viliam Široký, Július Ďuriš a ďalší. Ráno pri kýbľovaní a potom pri nástupoch na prechádzky do kruhu na väzenskom dvore a pri návrate z prechádzok som mohol posunkami nadviazať kontakt s väzňami na druhom poschodí pod nami, kde väzenský režim bol celkom uvoľnený, kde cely boli spravídla otvorené, väzni prechádzali z jednej cely do druhej, ba voľne prenášali aj literatúru a proviant. Z druhého poschodia mne nefajčiari (ale na prílepšenie mojím spoluväzňom) hádzali cigarety, jedlo sme nepotrebovali.“

Aj keď beriem do úvahy, že to bolo v auguste 1944, čiže v čase, keď už režim slovenského štátu bol v značnom rozklade, aj tak mi to po všetkom, čo som čítal a čo som tu sprostredkoval o pomeroch v „našich“ komunistických väzniciach v päťdesiatych rokoch znie ako rozprávka. Akoby celkom z iného sveta! A to bol prosím, - znova opakuje – „fašistický slovenský štát“! Vraj úplne totalitárny, uprostred najkrutejšej a najsurovejšej svetovej vojny v dejinách!“

Ako za komunistov?

Druhým autorom je opäť vedec, historik Karel Kaplan, u ktorého sa v knihe „Sovětští poradci v Československu“, vydané v roku 1993 dočítame, ako sa zavádzal väzenský režim, ktorý naši väzni žiaľ zažili na vlastnej koži: „V októbri 1949 pricestovali do Prahy dvaja poradcovia – Makarov a Lichačov. Prijal ich Gottwald a Slánský. Ich príchod bol spočiatku utajovaný, dokonca aj pred ministrom vnútra Václavom Noskom.“

Od svojho príchodu kritizovali doterajšiu činnosť Štátnej bezpečnosti. Všeobecne sa im zdalo, že práca našej bezpečnosti je príliš mäkká, nerozhodná, že sa bezpečnosť necháva odstraňovať a nepresadzuje dost' energicky svoje názory a požiadavky. S triednym nepriateľom jedná v rukavičkách. A prinášali novoty, ktoré si československí pracovníci osvojovali. Jednak „zdokonaľovali“ metódy

v ČSR už používané, jednak zavádzali praktiky celkom nové. „Vylepšovali“ používanie fyzického násillia pri výsluchoch – obaja sa zúčastňovali niektorých výsluchov a nariadili používanie ostrých metód, ojedinele ich používali sami: zaviedli tzv. nepretržité výsluchy, niekoľkodenné a nočné, zákaz sedenia v cele a neustále pochodovanie vyšetrovaného a v krátkych intervaloch pravidelne prerušovaný spánok.“

M. Moučka, veliteľ skupiny vyšetrovateľov: „K tomu podotýkam, že však niektoré zo závažných metód, napríklad zákaz sedenia obvineného v cele, povinnosť stáť na výsluchu, svietenie v cele, povinnosť, aby obvinený mal ruky stále na deke a nočné výsluchy, boli zavedené na odporúčanie poradcov Makarova a Lichačova.“ Sovietski poradcovia ľahko presvedčili československých dôstojníkov a funkcionárov bezpečnosti vrátane ministra, že ich „historické poslanie a služba strane“ dovoľujú všetko, vopred ospravedlňujú všetku zvlášť, nezákonnosť a zločiny. V roku 1960 naďalej zostávalo v československej bezpečnosti desať sovietskych poradcov.“

Ako v demokracii?

Tretím autorom síce nie je vedec, ale keďže píše o svojich osobných zážitkoch, jeho pohľad je minimálne rovnako relevantný, ako pohľad vedcov. Takže čítajme, čo píše odborný právny časopis *Právne listy*, menovite JUDr. Martin Ribár o svojom pobyte v cele predbežného zadržania (CPZ). Pre naše účely bude azda stačiť iba úvod jeho otrasných peripetií: „V pondelok dňa 28. 10. o 4.00 h som bol zadržaný, predvedený pred vyšetrovateľa a zhruba v čase okolo 6.00 h som bol umiestnený do CPZ v Bratislave, na Račianskej ulici. Cela v CPZ mala cca. 8 m². Boli v nej dve posteľe, malý stolík, dve mini stoličky – všetko zariadenie pevne prichytené, aby sa ním nedalo hýbať. Okno bolo malé, úzke, podlhovasté, mliečne – nebolo cezeň nič vidieť. Nedalo sa otvoriť. V rohu miestnosti bol záchod – bez dosky, nebol nijako oddelený od zvyšku miestnosti. Vedľa záchoda bolo malé umývadlo. V cele bola špina, na zemi chuchvalce prachu a špiny. Záchod bez dosky bol neuveriteľne špinavý, splachovanie nefungovalo – misa bola plná exkrementov zahádzaných papierom. Tomu zodpovedal aj zápach v cele – okno sa nedalo otvoriť, nedalo sa to nijako vyvetrať. Dvadsaťštyri hodín v kuse svietilo svetlo, dvadsaťštyri hodín v kuse „hučala“ vzduchotechnika. Nad umývadlom a v rohu miestnosti nad WC boli na stenách viditeľné plesne. Na posteli bola na zakrytie deka – špinavá, plná prachu, z ktorej sa pri každom pohybe uvoľňovali celé chuchvalce vlákien a špiny. Hodinky mi boli odňaté, netušil som koľko je hodín.“

Zostáva už len doplniť vybodkovaný rok: 2019. Čiže 21. storočie v demokratickej Slovenskej republike.

Nedávno náš parlament odsúhlasil, že 21. jún sa stane pamätným dňom na počesť odchodu okupačných vojsk sovietskej armády z Česko-Slovenska. Takže namiesto je aj otázka: a odišli s nimi aj sovietski poradcovia z väzníc, alebo tu sú ešte stále tu?

Ján Litecký Šveda
predseda PV ZPKO

SVEDECTVO, mesačník Politických väzňov Zväzu protikomunistického odboja ● **Vydavateľ:** PV ZPKO, založený v roku 1990 pod názvom Konfederácia politických väzňov Slovenska [KPVS] ● **Šéfredaktorka:** Eva Zelenayová ● **Redakčná rada:** Ján Košíar (predseda), Ján Litecký Šveda, Ivan Mrva, Peter Mulík, Ivan A. Petranský, Jozef Rydlo, Juraj Vrábek a Eva Zelenayová ● **Adresa redakcie:** 811 06 Bratislava, Obchodná 52 ● **Telefón:** 02-5263 8156 ● **e-mail:** ustredie@pv-zpko.sk ● **webová stránka:** www.pv-zpko.sk ● **IČO:** 00679879 ● **Cena jedného výtlačku: 1 EURO** ● **Predplatné 10 EUR**/kalendárny rok ● **Predplatné pre zahraničných abonentov: 50 USD** vrátane poštovného. ● **Číslo účtu v Prima banka Slovensko, a.s.:** SK74 3100 0000 0040 0012 8109 ● **EV:** 3851/09 ● **Tlač:** PRINTLAND, s.r.o. ● **Nevyžiadané rukopisy nevraciam**e ● **ISSN:** 1338-404X ● **MATERIÁLY** uverejnené v rubrikách „Čitateľské fórum“ a „Spomienky“ vyjadrujú názory občanov a čitateľov.

K štatútu veterána a dôchodku

Keďže ostatná novela zákona o príplatku k dôchodku politickým väzňom de facto rozdelila väzňov na niekoľko kategórií, vraciame sa aj v tomto čísle k návrhu, ako príplatok získať. Politický väzeň alebo pozostalá osoba po ňom (vdova/vdovec), ktorá poberá príplatok k dôchodku a nemá od ÚPN udelený štatút veterána protikomunistického odboja, ani účastníka odboja, môže o to požiadať a tlačivo zaslať na adresu: Ústav pamäti národa, Miletičova 19, P. O. Box 29, 820 18 Bratislava 218. Tlačivo má osem strán a nájdete ho na našej webovej stránke www.pv-zpko.sk alebo na stránke Ústavu pamäti národa pod týmto linkom <https://www.upn.gov.sk/data/upn-ziadost-219-2006.pdf>

Formulár sa oficiálne nazýva **Žiadosť o priznanie postavenia účastníka protikomunistického odboja podľa zákona č. 219/2006 Z.z.** ÚPN musí totiž najskôr priznať politickému väzňovi kategóriu „účastníka“ odboja a následne, po posúdení, priznáva aj veterána odboja. Žiadosť môže podať aj blízka osoba zosnulého politického väzňa. V žiadosti sa vyplňajú aj identifikačné údaje: **dátum a miesto zatknutia, dátum a miesto konania súdneho procesu, trestný čin odsúdenia, súd a číslo súdneho spisu,**

výška trestu, miesto odpykania trestu, prepustenia a rehabilitácie (kedy, kým).

Veterán odboja má podľa poslednej úpravy zákona nárok na jednorazový finančný príspevok vo výške **1989 eur**, ktorý automaticky zasiela Slovenská poisťovňa na pokyn Ústavu pamäti národa. Taktiež automaticky zvýši veteránovi príplatok k dôchodku na prepočet 10 eur za mesiac väzby. V prípade pozostalej osoby je to 6 eur za mesiac väzby (vdova/vdovec) a 4 eurá za mesiac väzby (sirota).

Vedenie našej organizácie podalo podnet na Generálnu prokuratúru SR, aby sa obrátila na Ústavný súd SR vo veci súladu tohto zákona s Ústavou SR a ľudskými právami, ibaže nemáme záruku, či k podaniu generálnym prokurátorom dôjde. Preto odporúčame našim členom podávať si aj individuálne žiadosti na ÚPN tak, ako sme uviedli. V prípade nejasností sa môžete telefonicky obrátiť o pomoc na naše ústredie každý pondelok od 11.00 do 12.00 h alebo sa obrátiť priamo na ÚPN na číslo spojovateľky 02/593 003 63, prípadne mailom info@upn.gov.sk

Rafael Rafaj
podpredsa PV ZPKO

Otestovali sme sa a čo ďalej?

Výročia sa zvyčajne oslavujú, no v rodine politických väzňov skôr pripomínajú pietne akty. Takým bol najmä február, keď sme spomínali na popravy mladých mužov Tunegu, Tesára, Púčika, Kalinaja či Jašku. Tieto neprehliadnuteľné obete komunizmu, ale i ďalšie, veď popravených bolo päťdesiat osôb, by mali svietiť v slovenskom panteóne ako mravné etalóny a nie ich spochybňovať vo verejnoprávnej televízii otázkou, či boli hrdinovia. Veď položili svoje životy za ideály slovenskej samostatnosti, za slobodu, vieru a demokraciu, proti totalitnej komunistickej ideológii. Oficiálne kruhy ich martýrium skôr obchádzajú. Napriek tomu, že už pomaly tridsať rokov žijeme v samostatnej Slovenskej republike a nikto nás nenúti považovať vlastenectvo za vlastizradu.

Nepripomíname si ani výročie vzniku prvej Slovenskej republiky, lebo mohla existovať len so súhlasom vtedajšej mocnosti – Nemecka. Ktorý malý štát môže vzniknúť bez súhlasu

veľmocí? Ani po páde železnej opony nevznikli nové štáty bez ich súhlasu. Sovietsky zväz bol na kolenách a Amerike vyhovovalo drobenie štátov. Preto sa nedá pochopiť čechoslovakizmus amerického nacionalistu Štefana Hríba, dodnes nevysoviadaného so slovenskou samostatnosťou. Iba ak by

SLOVO SVEDECTVA

sme sa pozreli na jeho konfesijnú identitu... tá má totiž základ v masarykovskom „Preč od Ríma“. A to určite nie je slovenské.

V týchto dňoch si spomíname aj na iné, veľmi aktuálne výročie, a to rok od vzniku pandémie koronavírusu. Je pozoruhodné, že kým v začiatkoch jeho výskytu sa úmrtnosť na toto ochorenie dala zrátať na prstoch jednej ruky, v súčasnosti denne zaznamenávame stovku úmrtí. A oficiálne miesta denne informujú, aké opatrenia urobili, aby zabránili šíreniu sa ochorenia. Testovanie, karanténa, obmedzený pohyb ľudí, zatvorené kostoly, obchody, školy. A štatistiky, aký je

výskyt, koľko ľudí s covidom je v nemocniciach, koľko na umelej ventilácii pľúc. Chýba však najpodstatnejšia informácia: ako sa majú liečiť ľudia pozitívni na COVID 19? Karanténa predsa nestačí. Ľudia očakávajú usmernenie, čo v prípade, keď majú príznaky ochorenia? Nič. Hoci na verejnosť prenikajú informácie, že v Košiciach alebo v Afrike úspešne liečia toto ochorenie ivermektinom. No nedá sa zohnať, dokonca liek, ktorý si niektorí pacienti objednali zo zahraničia, zhabali naši colníci a poslali späť! A ľudia umierajú! Spojené štáty vyčíslili počet obetí covidu na vyšší, než počet obetí prvej a druhej svetovej vojny spolu.

Chrípkové obdobie sa pomaly končí, ale predstavitelia štátu tvrdia, že počet chorých mierne stúpa. Ak vláda neurobí rúzné kroky k liečeniu pacientov, nielen ku zberu štatistických údajov, výročie pandémie sa zrejme stane jedným z najsmutnejších v dejinách slovenskej samostatnosti.

Eva Zelenayová
šéfredaktorka

20. február – Deň obetí komunizmu

Keďže toho roku sa nedala zorganizovať poriadna pietna spomienka na troch popravených bývalých študentov pri pamätnej tabuli v trenčianskom gymnáziu, tak sme si aspoň v minimálnom počte, tak potichu, zapomínali pri ich náhrobnej tabuli na Martinskom cintoríne v Bratislave. Pri tej príležitosti sme sa aj trochu zamysleli nad ich odkazom, i ako ho vnímame v našej spoločnosti.

Naša organizácia sa už viackrát snažila slovenskej verejnosti navrhnúť dátum ich popravy, ktorý by symbolizoval odpor a zároveň utrpenie všetkých slovenských politických väzňov počas krvavého komunistického režimu. Na výber bolo toho dosť, pripomením len veľikánov ako Ján Chryzostom Korec či Ladislav Hanus, alebo udalosti ako Barbarská noc. Nakoniec sme symbolicky vybrali 20. február, deň popravy troch bývalých študentov trenčianskeho gymnázia, **Antona Tunegu, Alberta Púčika, Eduarda Tesára, členov Bielej légie**. Mali sme preto veľa dôvodov. Ten najviac do očí bijúci je tragédia troch mladých ľudí na prahu činného života. Nuž ale u nás zatiaľ morálka, hrdinstvo a vďačnosť zďaleka nie sú na popredných priečkach pre orientáciu spoločnosti.

Je ňou žiaľ, nechutné politikárčenie. Ináč sa nedá nazvať ani navrhnutie osoby Silvestra Krčméryho ako nosného mena pre odhlasovanie takého dňa ako pamätného. Je to nielen škandál, je to navyše aj urážka veľkej väčšiny politických väzňov, ktorí trpeli vo väzeniach a v uránových baniach práve kvôli svojmu slovenskému povedomiu, rovnako ako boli kvôli nemu popravení aj naši traja mladí muži. Skutoční hrdinovia. Ich utrpenie, i ďalších popravených vlastencov, by mal reprezentovať kovaný čechoslovák, zákerný nepriateľ slovenskej samostatnosti? Určite nemie nime oslavovať túto provokáciu, ktorá tak ako každá provokácia, zostane iba mŕtvo narodeným dieťaťom. Veď v určitom zmysle je to ešte perverznejšie, ako keby tento deň reprezentovala

Pri náhrobnej tabuli A. Tunegu, A. Púčika a E. Tesára na Martinskom cintoríne v Bratislave. Zľava R. Rafaj, J. Košiar, J. Litecký Šveda, P. Jašek (ÚPN) a E. Zelenayová.

Foto Eva Zelenayová

rovno Češka Milada Horáková, čo bol predošlý návrh. Toto nie je nič iné, ako stále zasievanie rozkolu do našej tak ťažko politikárčením skúšanej spoločnosti. Ako vidíme, protislovenská nenávisť má až nechutné rozmery a stále o sebe dáva vedieť. Sluhováci sa dodnes nezmiarili s tým, že už nemôžu kolektívne poslúhovať, že sú tu ľudia, ktorí sa so vzpriamenou hlavou pozerajú do sveta. Ale skákanie po slovenských hlavách je v istých kruhoch stále ešte veľmi obľúbený šport.

Naše požiadavky a upozornenia dodnes zostávajú nevypočuté. Veď vieme, že naša organizácia nie je v prehnanej priazni politických kruhov, ktoré naopak záhadne nadpriemerne dobre vychádzajú s bývalými komunistami. A už vôbec nie v priazni masmédií, ktoré ovládli takmer bez výnimky boľševickí potomkovia. Možno aj preto, že aj oni vidia v našej organizácii duchovného a legitímneho pokračovateľa Bielej légie. A nielen preto, že jej zakladateľom bol Jozef Vicen, ktorý bol predsedom našej organizácie v rokoch 2003 – 2006, alebo že brat popraveného Antona Milana Tunega je našim členom. Práve naša organizácia vydala už v roku

1995 prvé dve knihy o Bielej légii („Po stopách Bielej légie“ a „Dokumenty o Bielej légii“), aby pripomenula snahu jej členov prebúdzajúceho sa Slovensku. Ale hlavné je, že v ich stopách pokračujeme dodnes, čo znamená, že stále sa usilujeme o udržiavanie troch hlavných hodnôt, za ktoré boli popravení: slovenská štátnosť, pevný antikomunizmus a to celé zastrešené kresťanským svetonázorom. Len namiesto vysielacky máme časopis *Svedectvo*. Ale ako vidíme, spôsoby súdruhov sa veľmi nezmenili, len okolnosti. Tak ako chceli umlčať rakúsku vysielacku Bielej légie, tak ako rušili vysielanie Slobodnej Európy, takisto chcú umlčať *Svedectvo*, o čom svedčia ich neustále zákerné útoky. Podotýkam: útoky proti slobode slova.

Preto pre našu organizáciu a pre slovenských politických väzňov rovnako ako pre našich martýrov sú tri základné hodnoty **vlastenectvo, kresťanstvo a antikomunizmus** tým pravým a jediným pamätným dátumom pre spomienku na „Deň obetí komunizmu“. Bude ním 20. február 1951, deň popravy troch ozajstných hrdinov.

Ján Litecký Šveda

S popolom do pôstu

Začiatok pôstneho obdobia sme si aj tohto roku pripomenuli v priestoroch ústredia PV ZPKO.

Duchovný organizácie vdp. Ján Košiar udelil popol prítomným členom vedenia a redakčnej rady Svedectva slovami: „Pamätaj, že si prach a na prach sa obrátiš“ (Gn 3, 19). Predtým, než sa v ten prach obrátime, obráťme v pôstnom období 2021 zatvorených chrámov naše srdcia k Bohu. A prosíme ho, aby zastavil šírenie korony, tohto moru 21. storočia, lebo naše ľudské sily to nedokážu. (zl)

Fototermin počas popolcovej stredy v ústredí PV ZPKO. Zľava: J. Litecký Šveda, E. Zelenayová, I. Mrva, J. Košiar a R. Rafaj. Foto Eva Zelenayová

Dotítklo srdce Jožka Dudáša

V Závadke nad Hronom sa 4. marca 1938 narodil Ing. Jozef Dudáš. Keď mal 4 roky osirel. Zomrela mu matka. Jeho otec odmietol dať svoj majetok do družstva, tak ho vyhodili z práce. Po čase však zistili o koho vlastne prišli a zobrali ho späť. No prišli ďalšie problémy. Jozefovi bránili v štúdiu, navyše prišli tlaky na vstup do komunistickej strany. Rodina bola silno veriacia a tak vstup do strany jednoznačne odmietli.

Často im polícia zvonila v noci pri dverách a Jozefa brávala so sebou na výsluch. Mal svoje názory, stál si za nimi a to sa mnohým ľuďom nepáčilo. Miloval históriu a pravdu. Často navštevoval Ústav pamäti národa a Maticu slovenskú. Bol zakladateľom SMH a autorom Domu Sv. Vincenta, ktorý slúži dievčatám z detských domovov, osobitných a internátnych škôl a z krízových rodín.

Celý život sa venoval problémom krajín tretieho sveta, podporoval chudobných zasielaním balíkov, čo zakorenil aj do svojich šiestich detí.

Jozef bol celý život v jednom zamestnaní. Pracoval v banke, najprv v ŠBČS a následne vo VÚB. Mal na starosti financovanie lesov, poľnohospodárske družstvá a podnikateľov. Poskytoval úvery.

Bol spoluzakladateľom KDH v Banskej Bystrici, Slovenskej humanitnej rady. Bol veľmi aktívnym členom PV ZPKO v Banskej Bystrici. Tiež bol členom Fóra kresťanských inštitúcií. Dopomohol k zrodeniu rádia Mária, neskôr rádia Lumen spolu s Petrom Varinským. Celý jeho život sa niesol v pomoci druhým. Jeho srdce dotítklo 20. januára 2021.

Jožko, budeš nám veľmi chýbať. Ďakujem Ti za prácu, ktorú si vykonal pre PV ZPKO, za priateľstvo a ochotu pomôcť vždy, keď bola treba.

Odpočinutie večné, daj mu Pane a svetlo večné nech mu svieti, nech odpočíva v pokoji.

Helena Halková

Vážená pani Malacká,

dovoľte, aby som v mene Ústavu pamäti národa vyjadril hlboký zármutok z odchodu Vášho manžela a zároveň vzácnjej osobnosti, pána Antona Malackého. Vážim si jeho zápas za slobodu a demokraciu v čase komunistického režimu, ako aj statočnosť a vernosť hodnotám, ktoré neopustil ani počas rokov vo väzení.

Vďaka mu patrí aj za podávanie svedectva a prácu na zachovaní pamäti národa, či už v Správnej rade Ústavu pamäti národa alebo v rámci aktivít organizácií bývalých politických väzňov.

S úctou **Ján Pálffy**
predseda Správnej rady ÚPN
Bratislava 18. decembra 2020

Odišiel Peter Krug

Po dlhej a ťažkej chorobe dňa 14. februára 2021 v Bratislave - Devínskej Novej Vsi zomrel **Mgr. Peter Krug**, šéfredaktor časopisu Svedectvo v rokoch 1997-2011. Peter Krug nebol len dlhoročným šéfredaktorom časopisu politických väzňov, bol aktívnym členom MO Matice slovenskej, Devínskej Novej Vsi dal DEVEX a Festival slovenskej národnej piesne. V rokoch 2010 až 2018 bol poslancom miestneho zastupiteľstva.
RIP, česť jeho pamiatke! **(red)**

Nezlomilo ich ani mučenie

Práve na tohtoročnú popolcovú stredú 17. februára pripadlo 70. výročie od popravy Bernarda Jaška a Pavla Kalinaja. Ako príslušníci Zboru národnej bezpečnosti využili informácie na pomoc kňazom. Nezradili svoje kresťanské presvedčenie, postavili sa proti bývalému politickému režimu a prišli o to najcennejšie - o život.

Politickí väzni Zväzu protikomunistického odboja nemohli zorganizovať veľkolepú pietnu spomienku pre súčasnú covidovú situáciu. No napriek tomu sa v Bijacovciach stretli pri pamätnej tabuli, položili ve-

niec, zapálili sedem sviečok a za prítomnosti starostu obce Mgr. Jána Pivovarníčka, poslancov miestneho zastupiteľstva a predsedníčky Regionálnej organizácie PV ZPKO v Prešove Márie Dvorčákovej si pripomenuli toto významné výročie. Prostredníctvom obecného rozhlasu boli o udalostiach, ktoré vyústili do týrania, mučenia a napokon až do popravy mladých mužov, za ktorých bola obetovaná aj sv. omša, informovaní obyvatelia obce.

Politickí väzni nezabúdajú na hrdinstvo a statočnosť obetí totalitného režimu. Mária Dvorčáková

Keď otca zavreli, mala som deväť mesiacov

Od popravy Bernarda Jaška a môjho otca Pavla Kalinaja uplynulo 17. februára 70 rokov. Každý rok prežívam noc zo 16. na 17. februára ako aj celý deň vo zvláštnom emocionálnom stave. Pokúšam sa predstaviť si, ako títo dvaja mladí muži, ktorí mali celý život pred sebou, reagovali na správu, že prezident republiky Klement Gottwald odmietol žiadosť o milosť, a že budú o niekoľko hodín stáť pod šibenicou – a na nej visieť... Pokúšam sa vžiť do situácie mojej mamy, myslím na to, čo asi prežívala aj matka môjho otca, moja stará mama, ostatní príbuzní i rodina Bernarda Jaška. Pokúšam sa pochopiť silu všetkých a ich odvahu nedať sa zlomiť a uvedomiť si ich odovzdanosť Bohu, jeho láske a milosrdenstvu. Vždy ma to naplnia smútkom, ale aj nesmiernou vďačnosťou k všetkým, ktorí sa v tom čase nebáli bojovať za Boha, za vieru, za Cirkev a za národ.

V čase, keď otca zavreli mala som len deväť mesiacov, keď ho popravili mala som dva a pol roka, a preto žiadne konkrétne spomienky na neho sa mi v pamäti samozrejme neuchovali.

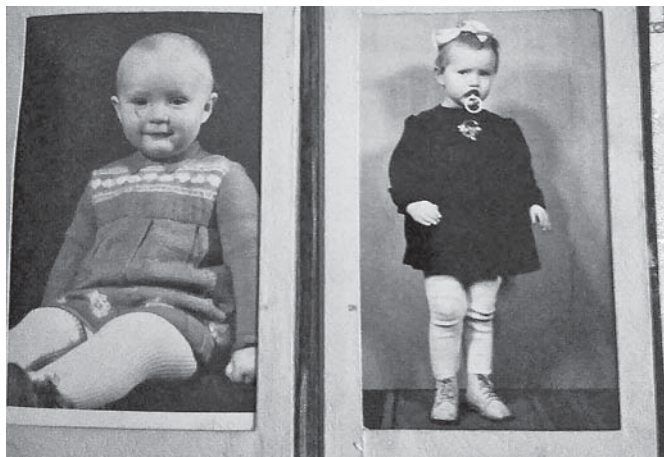
Len postupom času som sa pomaly útržkovo dozvedávala pravdu, ako a kedy môj otec zomrel. V našej rodine táto téma bola tabu. Moja mama mi najprv povedala, že môj otec zomrel, lebo bol chorý, ale nemám o ňom hovoriť, ani sa na neho niekoho pýtať. V 50. rokoch sa oveľa viac mlčalo ako hovorilo a otázky nebolo povolené klásť, aj keď my, deti sme nemohli chápať prečo. Taká to bola hrozná doba.

Prvý dotyk s pravdou

Keď som mala desať rokov, bola som raz sama doma, čo sa stávalo veľa mi zriedka. Moja zvedavosť má priviedla k tomu, aby som prehľadala skriňu, do ktorej sme ako deti nemali prístup. A tu, v jednej zásuvke som našla obžalobu, v ktorej bol uvedený aj môj ujo, brat mojej mamy, Štefan Klubert. Vtedy už bol dekanom v Levoči. A druhý papier bol rozsudok o treste smrti môjho otca. Pochopila som, prečo ujo Štefan často spomína zážitky z väzenia a z tábora nútených prác. On ale spomínal najradšej humorné, veselé zážitky spojené s nezmyselnými pokynmi, ktoré väzni museli plniť. Myslela som si, že sedel vo väzení len preto, že bol kňaz. V tom čase, v roku 1955, to bolo skoro až normálne, že kňazi sedia za mrežami, vo väzení.

Trvalo mi niekoľko dní, kým som sa mame priznala, že som bola v tej skrini a čo som tam našla. Domáhala som sa dozvedieť o tom niečo viac. Odpovedala mi len, že otec bol popravený hoci bol nevinný, a že nič proti režimu nerobil, ale zaviazala ma k mlčanlivosti.

Využila som najbližší pobyt v Levoči, a keď sme s ujom večer zostali na fare sami, opýtala som sa na to jeho. On mi situáciu vysvetlil primerane môjmu veku. Bola som už natoľko ovplyvnená režimom, že som dúfala a modlila sa za to, aby otec predsa nebol

Beatrix v čase otcovho zatknutia. ● A v čase otcovej popravy.

Foto archív

odsúdený len tak „nevinne“, ale že niečo proti režimu aj robil. Toto mi aj ujo, pán dekan, potvrdil a do mojej detskej zvedavej duše sa začal vnašať pomaly pokoj, až hrdosť na môjho otca.

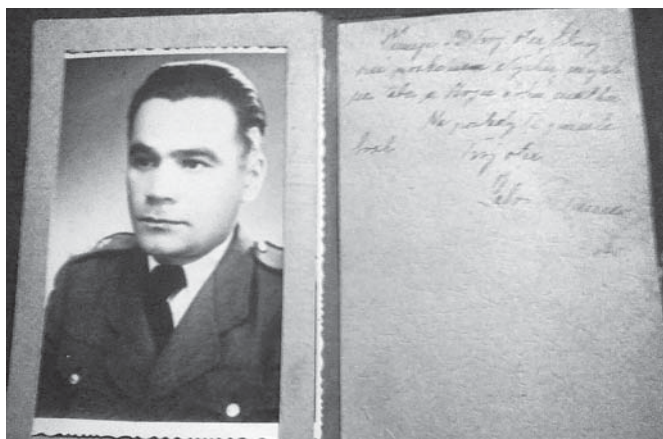
Pri príchode do Bratislavy sme s mojou mamou na moje ustavičné naliehanie zašli na Martinský cintorín k hrobu otca a Bernarda Jaška. Pochovaní boli vedľa seba, medzi hrobmi bola len malá ulička. Na hrobe mali jednoduchý drevený kríž s menami, rokom narodenia a smrti. Bolo zjavné, že k hrobom niekto chodí, ale len veľmi zriedka.

V truhle ani v hrobe ich nikto nevidel

Zaujímalo ma, aký bol ich pohreb, a či vôbec niekto naň mohol prísť. Jedinú odpoveď, ktorú som dostala bolo, že v tom čase to bolo zložitá, ťažké, a že oboch popravených nikto v truhle a ani truhlu v hrobe nevidel...

Od toho dňa som nosila v hlave myšlienku, že je možné, že môj otec žije, buď so zmenenou identitou, alebo niekde v zahraničí, a že ho určite ešte počas môjho života stretnem.

Celú tú komunistickú dobu som prežila v rodinnom prostredí naplnenom láskou a Božou ochranou. Hlavne levočská fara mi bola mojim silným zázemím a útočiskom. Ved' do svojich šiestich rokov som žila len tam. Keď si ma mama napriek mojim protestom vzala so sebou do Bratislavy, mesto mi bolo cudzie. Môj domov bola vždy Levoča.

Pavol Kalinaj a jeho venovanie dcére. Foto archív

V Bratislave som sa cítila ako v internáte, hoci som k tomu nemala žiadne dôvody. Ujo, pán dekan Klubert, mi bol matkou i otcom, ten má viedol, podporoval, vychovával. I starí rodičia sa o mňa s láskou starali. Každé slovo pána dekana bolo pre mňa záväzkom. Hoci budova fary bola stará a dosť schátraná, vždy som tam pociťovala teplo lásky, istotu, pohodu, zázemie domova. Môj pokoj bol, žiaľ, často narušovaný strachom, ktorý prenikol celú faru, keď sa v nej objavili pre mňa „neznámi tajuplní“ ľudia, alebo v noci zazvonil telefón a nebola to rodina ťažko chorého, umierajúceho človeka, ktorý potreboval posledné pomazanie. Všetci sa báli a ja s nimi, že príde polícia a uja, pána dekana, znovu zatknú. Ustavičný strach visel nad nami ako Damoklov meč.

To mi dal Tvoj otec pre Teba

Prišla Dubčekova doba, mala som vtedy už osemnásť, a začali sa vyťahovať na svetlo Božie i do novin politické procesy komunistického režimu. Postupne sa mi dostávalo stále viac informácií, ale aj tie boli len útržkovité. Navštevovali nás ľudia, ktorí boli v procese s mojim otcom obvinení a zatvorení, ale na amnestiu ich prepustili. No okrem toho, že sa všetci s obdivom a úctou vyjadrovali o mojom otcovi, som sa veľa nedozvedela.

Obrat nastal po maturite, keď som ako vždy išla na prázdniny do Levoče. Ujo, dekan Klubert mi vtedy diskkrétne odovzdal posledný odkaz môjho otca so slovami. „To mi dal Tvoj otec pre Teba s prosbou, aby som Ti to odovzdal, keď budeš plnoletá“. Je to malá knižička, kde je moja fotografia v čase keď ho zavreli a tesne pred popravou a aj jedna jeho fotografia.

Bolo tam aj venovanie: „Venuje Ti Tvoj otec, ktorý pri poslednom dychu myslí na Teba a Tvoju dobrú matku. Naposledy Ti posielal bozk Tvoj otec Pavol Kalinaj. 17. 2. 1951.“ Text je odvtedy žiaľ čiastočne rozmazaný, lebo som sa nemohla ubrániť slzám. Na jednej strane od radosti, že niečo osobné od otca vlastním, a na druhej strane sa mi rozplynul sen, že otec možno ešte niekde môže žiť.

Napriek tomu, že politická situácia v Česko-Slovensku bola vtedy uvoľnená, ujo má prosil, aby som to nikomu neukazovala. Určite nechcel obnovovať rany jeho rodičov a mojej mamy. Tej som to ukázala až po ujovej smrti pri jednej z jej návštev u mňa v Nemecku. Ako vždy mlčala. Len tak „okrajovo“ podotkla, že keď môj otec s ujom, teda svojim švagrom, ktorý v tom čase už ako kňaz študoval v Bratislave medicínu a u nás býval, chodili po večeroch von, mama im robila včičky, že určite chodia za ženami...

Zomieram za Cirkev a Krista

Po maturite počas prázdnin v Levoči má jedného dňa ujo zavolať do hosťovskej izby, kde sedel jeden pán, ktorý má so slzami objal a povedal, že poznal môjho otca a rád by so mnou sám rozprával. Predstavil sa mi pod falošným menom (to som zistila až v Nemecku). Išli sme na prechádzku pod hradby v Levoči. Spomínal, že strávil poslednú noc pred popravou s mojim otcom (udivilo ma to, lebo som počula, že obaja odsúdení boli na samotke), že mu otec porozprával celý svoj život, a že sa spoločne modlili ruženec. Sprewádzal ho aj pri poprave. Bola som „vycvičená“ neklásť otázky, čo mi samozrejme

padlo veľmi ťažko. Ďalej spomínal, že vo väznici zažil niekoľko popráv, väzni sa vzpierali, kričali o pomoc a prosili o milosť.

Môj otec bol silne poznačený mučením, no na smrť išiel s obdivuhodným pokojom a s ružencom v ruke. Poprosil toho pána, keď raz bude mať príležitosť, aby má navštívil a odovzdal mi jeho slová „Povedzte mojej dcére, keď ju niekedy stretnete, že zomieram za Cirkev a Krista“.

Pri tomto rozhovore som sa tiež dozvedela, že otec pred smrťou prosil môjho uja Štefana, aby sa o mňa postaral, čo mu on aj prisľúbil a tým sa navždy vzdal túžby odísť do zahraničia na misie ako kňaz a lekár.

Roky prešli, a keď som už pracovala vo väzenskej duchovnej správe vo Frankfurtu (do Nemecka som emigrovala v roku 1983), v jednej publikácii som si prečítala, že som sa vtedy stretla s kňazom Františkom Ondreičkom. Okamžite som sa s ním chcela spojiť, žiaľ, už nebol medzi živými...

Nemali by sme však zabúdať na tých, ktorí pri týchto ľuďoch stáli a za ich činy roky znášali komunistické prenasledovanie a jeho dôsledky.

V tejto súvislosti by som rada spomenula ešte jednu udalosť, ktorá svedčí o krutosti bývalého režimu.

Vzhľadom na to, že potvrdenie o trestu smrti prišlo len niekoľko málo hodín pred vykonaním popravy, matka Bernarda Jašku nemala žiadne vlakové spojenie z Černejovej do Bratislavy, aby sa mohla so synom rozlúčiť.

Jaškova matka nestihla syna živého

Z rozprávania viem, že najprv mal byť popravený Bernard Jaško a po ňom môj otec. Obaja dúfali, že Jaškova matka syna ešte pred popravou uvidí, preto môj otec navrhol, že on pôjde prvý. Kati ale neboli ochotní ďalej čakať, tak Bernard poprosil moju mamu, aby aspoň ona zostala pri ňom. Keď Bernardova mama prišla, obaja už boli mŕtvi. Je ťažké si predstaviť, ako to obidve ženy poznamenalo na celý život.

Som pevne presvedčená, že tak Bernád Jaško, môj otec ako aj mnohí ďalší odsúdení a popravení sa necítili hrdinami, ktorí sa chcú zapísať do dejín. Bez ohľadu na obeť, neoblomne chránili to, čo im bolo sväté – našu Cirkev, vieru, a kresťansko-katolícke hodnoty.

Často dostávam otázku, v čom vidím zmysel smrti môjho otca. Dodnes nemám na to odpoveď. Odpoveď na túto otázku je stále ťažšia, keď zažívam v čase slobody rozvraty v samotnej Katolíckej cirkvi, hlavne v západných krajinách. Zraňuje ma, keď počujem od jedného nemeckého biskupa, že „Cirkev je spoločenstvo zločincov“ (v súvislosti so sexuálnymi deliktami). Títo ľudia ako môj otec a Bernard Jaško predsa položili život za našu Rímskokatolícku cirkev, ktorá je postavená na pre nás nepochopiteľnej Láске a Milosrdenstve, Kristovi, za Boha. V tomto vidím poslanstvo a zmysel obety ich života.

V mene môjho otca, Bernarda Jašku a všetkých odsúdených v tomto procese ďakujem z hĺbky svojho srdca všetkým, ktorí ani po sedemdesiatich rokoch nezabúdajú na obeť komunistického režimu, ale pripomínajú si ich pamiatku a dávajú ich za vzor v čase, v ktorom naša Cirkev sa akoby stále vzdälovala od pravých kresťanských hodnôt, za ktoré sa oplatí žiť a naďalej bojovať.

Beatrix Smerekovská, rod. Kalinajová

Pietny akt v Bijacovciach. V strede M. Dvorčáková.

Foto archív

Ked' bol 14. marec štátnym sviatkom

Na prahu veľkého civilizačného zlomu 14. marca 2021 si skromne, žiaľ, skôr len šeptom pripomíname 82. výročie Slovenského štátu. Vznikol v období marcovej krízy, keď sa pražská politická reprezentácia rozhodla skončiť so slovenskou autonómiou, neuvedomujúc si, že režisérom v tejto hre je Berlín. Potom ako Prahou odstránený predseda autonómnej vlády dr. Jozef Tiso referoval o svojej návšteve u Hitlera, slovenskí poslanci pochopili, čo je vo veci a jednomyselne odsúhlasili vznik samostatného štátu. Viacerí historici sa dodnes snažia spochybníť legitimitu tohto aktu, keď argumentujú, že ani nehlasovali, ale len povstali a zapievali hymnickú pieseň „Hej Slováci“. Je to neznalosť alebo zámer? O dôležitých otázkach sa vždy hlasovalo aklamačne - povstaním. Aj pri hlasovaní č.-s. národného zhromaždenia o ústave vo februári 1920 sa o každom paragrafe hlasovalo povstaním. Poslanci museli vstať a sadnúť si dohromady 128 krát.

Po oznámení vzniku samostatného štátu 14. marca 1939 zavládla na Slovensku spontánna radosť. Z hľadiska perspektív aké sa črtali, to bol deň záchranu slovenského národa pred roztrhaním jeho krajiny susedmi, o čom v Budapešti i vo Varšave snívajú od prijatia Mníchovskej dohody. Zároveň to bolo prvýkrát v stredoeurópskych dejinách, keď nový štát vznikol legitímnym spôsobom, jeho vznik odsúhlasili riadne zvolení zástupcovia ľudu. Ani prvé Česko-Slovensko roku 1918, ani bodákmi červenoarmejcov obnovená ľudovodemokratická ČSR sa takou legitimitou pochváliť nemohli. Prijatie Mníchovskej dohody, vznik druhej republiky, vznik Slovenského štátu a Protektorátu Čechy a Morava znamenali krach zahraničnej i vnútornej politiky ČSR dirigovanej Benešom a jeho klikou. Bolo treba nájsť vinníka a tak sa po vzore nacistami propagovaného Dolchštosu konštruovala legenda o slovenskej dýke do chrbta Č-SR a dlho sa živila.

Vznik štátnosti neoslavujeme ani dnes

Šesťkrát sa naša prvá štátnosť oslavovala, posledný raz v marci 1945 už za dunenia kanónov Červenej armády. Štrnásťty marec bol štátnym sviatkom, ktorý slávila celá republika. Slávil sa dôstojne, s radosťou, s dôverou v budúcnosť aj s pocitom zadosťučinenia. Malý a podceňovaný slovenský národ, ktorý jeho susedia vyhlasovali za nevzdelaný, neschopný, nepripravený riadiť a spravovať, dokázal vo veľmi ťažkých podmienkach vybudovať fungujúci aj prosperujúci štát. Súčasťou osláv bola vojenská prehliadka, zasadanie vlády a snemu, amnestia i spontánne ľudové veselice. Prezidentovi i členom vlády gratulovali štátni predstavitelia mnohých krajín i krajanské spoly. Blahoželal nielen Hitler, Petain, Musolini, Franco, Horthy, ale do roku 1942 v mene národov Sovietskeho zväzu k výročiu samostatnosti do Bratislavy prichádzali srdečné pozdravy aj od prezidenta ZSSR Kalinina i ministra zahraničia Molotova.

Udeľovali sa štátne ceny za literatúru a umenie. Prvými laureátmi roku 1940 boli Andrej Žarnov, Martin Benka a Mikuláš Schneider Trnavský. Za Uhorska i Česko-Slovenska sa vo svete sotva vedelo, že medzi Dunajom a Tatrami žije svojbytný národ.

Slováci boli Uhrami, Maďarmi, prípadne vetva českého národa, ktorá z akéhosi omylu a poblúdenia svoj dialekt povýšila na literárny jazyk. Až keď sa na mape Európy po 14. marci 1939 objavil síce malý a navyše okypťený samostatný štát, Slováci zaujali to miesto medzi európskymi národmi, ktoré im právom patrilo.

Za šesť neľahkých rokov existencie samostatnej Slovenskej republiky, tak samostatnej akým za daných pomerov mohla byť, sa udiali veci dobré, menej dobré i zlé. Ale dnes sa pripomínajú len tie zlé, na tie sa poukazuje, točia sa filmy, stavajú sa makety, pribúdajú pamätníky a tabule. Len cez úzky priezor riešenia židovskej otázky sa hodnotí slovenská štátnosť. O jej pozitívach sa mlčí a tých bolo neúrekom. Hospodársky i sociálny pokrok, potlačenie prvorepublikovej korupcie a protekcionizmu, konsolidované financie, rozvoj školstva, očistenie jazyka, kultúry a upevnenie národného sebavedomia.

Nevolení samozvanci obnovili ČSR

Českých novinárov, ktorí krátko po vojne navštívili Slovensko, prekvapilo veľké sebavedomie aj radových občanov nadobudnuté v ére samostatnosti. Slovenský dramatik Ivan Bukovčan v povojnovej reportáži z niekoľkých európskych krajín sa pozastavil nad tým, že v neutrálnom Švajčiarsku už roku 1941 zaviedli potravinové prídely a na vojnu vedúcom Slovensku lístkový systém nebol. V neutrálnom Švajčiarsku popravovali domácich občanov za vlastizradu a na vojnovom Slovensku nie.

Už roku 1944 sa kyvadlo vychýlilo na druhú stranu. V septembri nikým nevolení samozvanci sa vyhlásili za Slovenskú národnú radu a svojvoľne obnovovali ČSR. Jej traja delegáti v Londýne ubezpečovali Beneša, že Slovensko ani autonómiu nepotrebuje a nechce. Slovenskej republike zvonil umieráčik. V roku 1945 vyhlásili 14. marec za najhnusnejší deň slovenskej histórie. Ľudová demokracia odmeňovala povrazom, guľkou, väzením i konfiškáciou každého, čo sa o samostatnosť zaslúžil. Upravili sa národné dejiny podľa želania novej politickej garnitúry, upravila sa aj gramatika slovenského jazyka. Muselo sa povinne písať len tzv. slovenský štát. Takzvaný vymysleli ešte za vojny v Londýne a preto s malým začiatčným písmenom, lebo to vraj ani štát nebol. Ešte sa vyžadovalo náš prvý štát ovenčiť prídavnými menami fašistický alebo klérofašistický.

To sa začalo postupne meniť už v polovici osemdesiatych rokov minulého storočia. Od roku 1990 si ľudia prvú slovenskú štátnu samostatnosť na verejných zhromaždeniach bez strachu oslávili, slobodne sa diskutovalo o jej prínose, o zásluhách i omyloch jej predstaviteľov. To všetko je minulosť. V súčasnosti sa 14. marec pripomenie nanajvyš tendenčným filmom v televízii, besedou s jednosmernými vykladačmi histórie a ich pritačkávačmi. Štát je opäť častovaný prívlastkom fašistický a každá pozitívna zmienka môže byť kvalifikovaná ako propagácia fašizmu. Dnes už aj podobizeň prvého prezidenta je predmetom trestného stíhania. Kruh sa uzaviera a spoločnosť smeruje tam, kde už raz bola, na začiatok päťdesiatych rokov.

Ivan Mrva

Už v roku 863 sme boli „pripočítaní k národom veľkým“

Pri hľadaní najväčšieho Slováka sa RTVS dopustila viacerých prehrškov. Došlo k nepochopiteľnému rozhodnutiu vypustiť zo zoznamu „uchádzačov“ prezidenta Slovenskej republiky (1939–1945) Jozefa Tisu len preto, že bol odsúdený retribučným tribunálom s jasne politickou objednávku Edvarda Beneša, ktorý bytostne nenávidel Slovákov. Napokon aj Jánošík bol odsúdený na smrť a súťažil smel.

Občianske združenie Slovenskí katolíci vzneslo pripomienky k dokumentom o Andrejovi Hlinkovi a sv. Cyrilovi a Metodovi, ktoré RTVS odvysielala v rámci nadväzujúceho seriálu **Slovenský panteón**. Z listu generálnemu riaditeľovi Jaroslavovi Rezníkovi uvádzame niekoľko myšlienok: Ide o to, že dokumenty nie sú robené zo slovenského zorného poľa, ale „tradičným“ spôsobom opierajúcim sa o „zistenia“ susedov. Trčí z nich čechoslovakizmus.

Sú v ňom tradičné nepresnosti – bratia nepriniesli „slovičtinu“ – je to novotvar, ktorý zaviedol v roku 1883 český jazykovedec Polívka, dovtedy sa Konštantínovej reči hovorilo stará slovenčina – tak to písal ešte Štúr. A stvárnenie príchodu misie je nedôstojné – pripomína žobrácych moslimských migrantov do Európy – čo je absolútne neadekvátne. Išlo predsa o misiu, ktorú vyslal byzantský cisár k svojmu potencionálnemu spojencovi. Určite bola početná, s množstvom vzácnych darov, vrátane vojenského sprievodu a zaiste neprišla peši.

V pozývacom liste stálo: „Keďže náš ľud pohanstvo odvrhol a kresťanského zákona sa drží a nemáme učiteľa takého, čo by nám v našej reči pravú vieru kresťanskú vysvetlil, aby aj iné kraje, keď to uvidia, nás napodobnili, pošli nám, vládaru, biskupa a učiteľa takého. Lebo ... my Sloveni (pozor, nie „Moravia“) sme prostý ľud a nemáme, kto by nás naučil pravdu...“ V dokumente však neodznali slová „My Sloveni“. Keby v liste bolo „My Moravia“, neodznalo by to? Byzantský cisár poslal medzi Slovenov bratov zo Solúna so slovami: „Boh ... zjavil písmeňá pre váš jazyk, aby ste sa aj vy pripočítali k národom veľkým, ktorí Boha slávia svojím jazykom.“

Vôbec sa nespomína sv. Gorazd, ktorého na smrteľnej posteli ustanovil sv. Metod za svojho nástupcu: „Tento je vašej zeme slobodný muž, učený dobre v latinských knihách, pravoverný. To buď vôľa Božia, i vaša láska, ako i moja“. Rovnako tak sme sa nestretli so Svätoplukom. Tomu bola v roku 880 adresovaná bula Industriae Tuae. V nej ho pápež tituluje „milovaný“ a „jediný syn“, čo v diplomatickej reči je oslovenie pre cisára. O tom sa mlčí. Predsa vďaka Metodovej diplomatickej aktivite bol Svätopluk korunovaný za kráľa pápežským legátom Dominikom v roku 885.

Dôležitá je aj otázka kam prišli bratia: do močiarov pri dnešných Mikulčiciach, alebo do Nitry, Devína či Bratislavy? Toto sú jediné známe mená miest z tohto obdobia, no tvorcovia dokumentu pod silným vplyvom českého pamfletu (ktorý

nasledoval po tomto dokumente, aj keď existuje aj slovenský dokument o misii zo Solúna) kreslia na mapu akýsi Velhrad a ilustrujú ho zábermi z velehradskej baziliky o niekoľko storočí mladšej. „Nedobytná pevnosť Rastislavova“ len ťažko sa mohla nachádzať v močiaroch. A bola naozaj z dreva v časoch, keď už v susedných Kopčanoch (na ľavom brehu Moravy) stál kamenný kostol? Na Devíne (i v Bratislave na Hrade) sú predsa odkryté kamenné základy chrámu z Rastislavových čias, zatiaľ čo v Slovanskom hradisku v Mikulčiciach, ktoré susedia s Kopčanmi, sa žiadne také základy nezachovali, iba jamy v zemi.

Prečo sa tvorcovia vyhli Devínu? Keď tu v roku 1929 robili výskum českí archeológovia, pripísali základy baziliky z cyrilo-metodských čias aj s nartexom (teda učilištom, či dokonca univerzitou, kde sa vyškoloilo 200 kňazov) Rimanom. Len aby aj takto spochybnili „slovenskosť“ Devína? Toho Devína, na ktorom pokľakol a pobozkal zem ruský jazykovedec a slavista Oleg Trubačov ako miesto, kde stála kolíska Slovanov.

Pri tvorbe dokumentov treba poznať širšie a aj novozistené súvislosti dejín Slovákov z 9. storočia, ktoré prajú Slovákom. Takou je zmienka Nemca Johanesa Aventinusa z 15. storočia, ktorý v svojej Bavorskej kronike píše o „kráľovi Pribinovi“, ktorý staval kostoly v Nitre, Bratislave, ale aj v Brne, a tomu dal svoje meno v podobe Brynna. Aventinus je však zaznávaný, lebo mení pohľad na „Veľkú Moravu“ (v českých zdrojoch už len „Moravu“) a dokazuje, že Nitrianske kniežatstvo v Pribinových časoch sa rozprestieralo na oboch stranách rieky Moravy.

Iný nemecký historik Hans Dieter Tönsmeier v knihe „Kocel a Blatnohrad“ (r. 2013) uvádza, že v spise „O obrátení Bavorov a Korutáncov“, z ktorého dosiaľ vychádzali ako z jediného zdroja informácie o tzv. vzniku „Veľkej Moravy“ vyhnáním Pribinu, sú nepravdy a zmienka o Pribinovom krste v Traismaueri je „jednoznačne lož“. Pribinovi predkovia boli spríbuznení s Bavorami a už od polovice 8. storočia sa ako kresťania stretávali v Bratstve sv. Petra v Salzburgu – Pribina jednoducho nemohol byť pokrstený až v roku 837. Spisom „O obrátení...“ chceli franskí biskupi presvedčiť pápeža, že Nitra patrí im.

Aventinus a Tönsmeier narúšajú akoby nemennú pravdu o pričlenení Nitrianska k Morave. Pribinova dŕžava, ktorej súčasťou bola aj Morava, susedila s Bavorskom, a Mojmírovým vstupom do dejín (pred rokom 831 o ňom nič nevieme) sa Morava nespojila s Nitrianskom, ale naopak, oddelila sa od neho, takže nijaká „Veľká Morava“ nemohla vzniknúť. Až keď k Nitre Svätopluk nanovo pričlenil Moravu, Česko a ďalšie územia, vzniklo rozsiahle Nitrianske kráľovstvo, ktoré dodatočne pomenoval Porfyrogenet ako „vzdialenú či veľkú Moravu“. Nitriansko ako údelné kniežatstvo pretrvalo až do uhorských čias, do 12. storočia.

Marián Tkáč

Národovci a kresťania na okraji spoločnosti

Pokračovanie z 1. strany

Môj starý otec i stará matka sa narodili na Morave, i keď boli Slováci. Oni si hovorili, že sú Slováci z moravského Slovenska. Aj ja som získal slovenskú národu, aj napriek tomu, že môj otec sa narodil v Budapešti. Ale to len kvôli tomu, že jeho otec tam mal firmu.

● A rodičia zo strany matky?

Mamičkina matka sa narodila v chorvátskom Sisaku, kde rodina vlastnila nejaký obchod, ale boli to takisto Slováci, pochádzali zo Starých Hôr. O týchto veciach otec ani mama neradi rozprávali, lebo keď nám zobrali živnosť, otec si dlho nemohol nájsť robotu a ja som sa nemohol dostať do škôl, len na učňovku.

● Čiže v roku 1948 vám znárodnili majetok, prišli ste o všetko?

Presne tak, dielňu nám síce vrátili a tú si otec s bratom prerobili na bývanie, kde v súčasnosti žijem.

● Vraveli ste, že ste nemohli študovať. Čo ste teda robili?

Skončil som textilnú učňovku v Žiline. Neskôr som sa hlásil na Vysokú školu múzických umení, lebo som inklinoval k herectvu. Myslel som si, že keď tam zoberú všelijakých ľudí, vezmú aj mňa. No, pravdaže nie. Urobil som teda konkurz do bábkového divadla v Žiline a pôsobil som v ňom od roku 1960. Vypracoval som sa až na protagonistu.

● V podstate ste robili to, o čom ste snivali. A čo váš súkromný život?

V roku 1968 som sa oženil s Annou, rodenou Boháčkovou a jej rodina dopadla oveľa tragickejšie než naša.

● Prečo?

Ako šestnásťročná prišla o mamku, ktorá zomrela vo veku 38 rokov. Jej osemnásťročný brat nezvládol smrť matky, znárodnenie ich majetku a dostal sa na psychiatriu. Navyše otca zaistila ŠtB a uväznila v llavskej väznici. Vzápätí zažili domovú prehliadku, počas ktorej im zhabali mnohé cenné veci a rodinné pamiatky. Manželkin brat mal z toho traumu na celý život a vraj nemohol vidieť mužov v uniforme.

Ján Bureš v hornom rade prvý sprava. Foto archív

Pravdepodobne preto sa dostal aj do väzenia a do svojej sedemdesiatky prežil život striedavo vo väzeniach a na psychiatrii. Prepustili ho, keď mal 70 rokov, no čoskoro zomrel. Bol koža a kosť. Manželka nerada o tom rozprávala, lebo keď videla Dušana Kováčika (bývalého špeciálneho prokurátora) v televízii, veľmi jej pripomínal eštabáka Kováčika, ktorý 26. júla 1962 robil u nich domovú prehliadku. Ten jej najviac utkvel v pamäti.

● V roku 1962? Prečo? Veď to bolo dávno po znárodnení.

Veď to. A v tom čase zaistili aj svokra. Zrejme ho niekto udal, že neodovzdal štátu celý majetok. On sa po smrti svojej manželky znovu oženil a mám podozrenie, že ona sa musela niekde prerieknuť, že v sekretári majú zlaté predmety. Boli to najmä rodinné šperky.

● Čo teda svokrovcom zobrali pri znárodnení?

On mal jednu budovu, kde boli dva obchody a o ňu prišli.

● **Váš svokor v žiadosti o rehabilitáciu uvádza aj zoznam zhabaných predmetov a dožadoval sa ich vrátenia. Bolo to v roku 1969. Krajský súd v Banskej Bystrici však v odpovedi uviedol, že „z Vášho spisu nie je možné zistiť potrebné podklady k zaujatiu stanoviska či vec podlieha alebo nepodlieha prieskumovému konaniu v zmysle zákona o súdnej rehabilitácii“ a odporúčal ďalšie kroky. Svokor sa domáhal aj zhabaného domu**

a je zarážajúce, že dôvodom mala byť skutočnosť, že svokor mal krajčírsku živnosť a podozrievali ho, že dom nadobudol zo živnosti. To mal byť problém? To mal byť dôvod jeho zhabania?

A ani to nebola pravda. Na zakúpenie domu a ďalších cenností boli použité peniaze získané z vyplatenia vena svokrovej matky, ktorá dostala vyplatenú poisťku z USA za smrteľný úraz svojho otca, ktorý utrpel v bani.

● **Váša pani zanechala opis domovej prehliadky: „Otec bol vo väzbe, keď 26. 7. 1962, na moje meniny, prišli eštabáci Kováčik a Podstavek z Bytče, z Lúk pod Makytou. Kováčik bol v uniforme, Podstavek v civile. Ich správanie bolo neľudské. Kováčik a Podstavek mi z ruky trhali zlaté hodinky, ktoré mi darovala matka na smrteľnej posteli. Keďže im chýbal kľúčik na naťahovanie tvrdili, že sú nefunkčné a ich nepotrebujem. Zobrali aj bižutériu, lebo sa leskla, kontrolovali vysvedčenia zo zdravotnej školy v Bratislave, na ktorých som mala samé jednotky. Prítom tvrdili, že ešte si rozmyslia, či ma nechajú školu dokončiť.“ Vrátil štát rodine zhabané predmety?**

Nie, nič nevrátil.

● **Je zarážajúce, že jej rodine vyčítali, že dom získala zo živnosti a musela sa z toho vyvíňovať. Akoby to bol zločin.**

Veď obaja, manželka aj ja, sme sa hanbili za to, že sme deti podnikateľov. Ja som o tom nikdy nehovoril. Do dotazníkov som uvádzal, že pochádzam z robotníckej rodiny. Nemohol som sa o otcovi zmieňovať, že bol kapitalista, že mal desať pracovníkov. Vytvorili takú atmosféru, že som sa musel za to hanbiť. Spomínam si, že Vianoce sme ako tak zvládli, ale na Nový rok sme nemali na chlieb. V podstate sme boli bez peňazí. Takže nielen, že nám zobrali možnosť obživy, ale vystavili nás celoživotnému ponižovaniu. Režim nás označil za nepriateľov štátu, navyše, chodili sme do kostola a tým to bolo všetko spečatené.

● **Takže vy ste vlastne počas bývalého režimu prečkávali, nemohli ste sa slobodne prejavovať?**

Prispôbili sme sa a skôr zabúdali. A svokor, i keď mu vybili zuby, nikdy o tom nerozprával. Väzni pri prepustení museli podpisovať vyhlásenie, že o tom, čo bolo vo väzení zachovávajú mlčanlivosť. No nezabudli sme.

● **Angažovali ste sa hneď po novembrových udalostiach. Už 25. novembra ste v Žiline vystúpili na tribúnu a predniesli príhovor spoluobčanom. Hovorili ste, že ste otrásený z dokumentov zo zásahu orgánov národnej bezpečnosti proti pokojnej demonštrácii pražských študentov a prihovárali sa za budúcnosť detí. Povedali ste: „Pre tie deti, z ktorých chcú vychovať poslušné roboty bez citu srdca, rozpoznavania dobra od zlého, podľa ich predstáv, práve pre tieto deti chceme a musíme dnes, keď sa dúfam rodí nová demokracia, práve týmto našim deťom chceme a musíme rozdávať radosť.“ Aké boli teda začiatky slobodného života?**

Hovoril som si fajn, teraz sa to zmení. Už v roku 1990 som vstúpil do SNS s vierou, že strana vydobyje samostatnú republiku. Ale republiku nevydobyli, vydobyli si len svoje posty. A ja som v podstate zabezpečoval všetky mítingy a veril, že bude lepšie.

● **Hovoríte, akoby vás obdobie po roku 1989 sklamal. Je to tak?**

Ale áno, rátal som, že prišiel spravodlivý režim, no ja som sa spravodlivosti nedožil. V roku 1992 som sa stal riaditeľom Mestského divadla v Žiline,

no o päť rokov ma vyhodili. V mestskom zastupiteľstve robila pani Dikošová a tá potrebovala toto miesto pre svoju dcéru. A možno sa jej nepáčila moja angažovanosť pre slovenskú vec.

● **V Žiline?**

Áno, v Žiline, veď v prvých primátorských voľbách kandidoval Emil Lacko, ktorý sa do roku 1989 veľmi angažoval v prospech komunistickej strany. A odrazu kandidoval za KDH. Tak som si na predvolebnom mítingu zobral slovo a vytkol som mu to a tiež som sa pýtal, ako mohol dopustiť, že pri Katolíckom dome vznikol hodinový hotel. Lacko totiž do prvých volieb viedol národný výbor. Veďľa Katolíckeho domu stála chátrajúca budova, ktorá mala troch majiteľov, jednu časť vlastnilo mesto, jednu Cirkev a jednu majiteľka z Budapešti. Budovu kúpil Juhoslovan či Čiernohorec a práve Lacko odpredajom mestskej časti dopomohol k tomu, že tam vznikol ten hodinový hotel. A hovorím, to ste museli vedieť, veď to vrabce čvirkali, ako je to možné, že veďľa Katolíckeho domu, skvostu katolíkov a kresťanov, však to bolo postavené za Hlinku. No, to ste mali vidieť, čo sa tam dialo. Ty si bolševik, vyrútil sa na mňa, no ale asi to malo nejaký význam, lebo Ján Slota vtedy vyhral o pár hlasov.

● **Nastavovať zrkadlo ľuďom prináša skôr príkoria než slávu. Ako sa vo vašom živote prejavila vaša angažovanosť za slovenskú vec?**

Ostatní sa nabalili a ja som veril, že bude spravodlivé Slovensko a ono sa to obrátilo úplne inde. Bol som idealista. Nepotreboval som majetky,

mal som postavenú chalupu, mne skutočne išlo o Slovensko. V divadle som hral obyčajne hlavné úlohy a ako riaditeľ som založil Dni slovenskej kultúry. Tri ročníky (medzinárodné) sme zorganizovali bez finančnej podpory, len z nášho rozpočtu. Trval som na tom, aby sme k vzniku republiky uviedli *Pravdu Svätoplukovu* od Milana Ferka. Aj sa tak stalo, hrali sme ju na hrade Strečno.

● **A bol záujem o historické národné témy?**

Bol. Oslovovali sme staršiu mládež a prostredníctvom škôl sme ju pozývali na podujatia.

● **Dokedy trvala eufória zo vzniku štátu?**

Čo sa týka divadla, pokiaľ ma nevyhodili. Lebo som zamestnal Slováka zo Srbska Miloslava Benka, vynikajúceho človeka a Slováčiska ako repa. Toho vypoklonkovali tiež.

● **V ktorom roku vás vyhodili z divadla?**

Nastúpil som v roku 1992 a o päť rokov ma vyhodili. Keď sme uviedli premiéru *Pravda Svätoplukova*, tak na balkóne herci, zamestnanci pískali, zhasínali svetlo. Mal som tam päť rokov trápenia. Veď aj v SNS boli ľudia, ktorí sa pozastavovali nad samostatnosťou Slovenska.

● **To je priam nepochopiteľné, že na religióznom Slovensku sa nepresadí kresťan a národovec. Ako sa dnes pozeráte na stav spoločnosti?**

Po smrti manželky som rezignoval na spoločenské dianie. Nadobudol som presvedčenie, že spravodlivosť je ilúzia. Nenašiel som ju v minulosti, ani v súčasnosti.

Eva Zelenayová

P.S.

Mestské divadlo v Žiline založili 1. januára 1992. Na internetových stránkach mesta sa nenačádza meno Jána Bureša, ako jeho riaditeľa do roku 1999, keď sa riaditeľkou stala Elena Dikošová. Na strane 16 uverejňujeme bulletin z tretieho ročníka Dní slovenskej kultúry, kde je dôkaz o tom, že Ján Bureš bol v tom čase (1995) riaditeľom divadla.

Ján Bureš s manželkou v Benátkach.

Foto archív

Obetoval život za Hlinku

Blíži sa sté výročie tragickej udalosti, ktorá sa odohrala pri príležitosti ustanovujúceho snemu Kresťanského roľníckeho združenia v 20. rokoch 20. storočia, presne 28. marca 1921 na nádvorí vtedajšej meštianskej školy Albertinum v Trnave. Akcie sa zúčastnil medzi inými aj Otec slovenského národa Mons. Andrej Hlinka. Do snemovania sa votrela nepozvaná, bojovo naladená skupinka trnavských sociálnych demokratov. Tí počas rokovania snemu vyvolali roztržku a po slovných útokoch a výkrikoch aj fyzicky, drevenými polenami zaútočili na rečnícku tribúnu s jediným cieľom, zabrániť za akúkoľvek cenu vystúpeniu Andreja Hlinku.

V momente, keď bolo jasné, čo sa chystá urobiť spomínaná skupinka, sa jej do cesty pohotovo postavil aj jeden z prítomných účastníkov snemu a zároveň osobný priateľ Andreja Hlinku, roľník **Štefan Mikuš**, aby ho vlastným telom ochránil a zabránil tak fyzickému násiliu. Pri tejto obrane utrpel úraz - fraktúru lebky a o niekoľko dní 3. apríla 1921 na následky ťažkého poranenia skončil.

Správanie roľníka Štefana Mikuša nemožno hodnotiť inak ako slovami hrdinský čin. Na obranu zdravia a života blízkeho neváhal nastaviť vlastné telo. Vo Svätom písme čítame, že nikto nie je hoden väčšej lásky ako ten, kto položí život za svojho blízkeho. Tento jeho udatný počin ocenilo po vyše dvadsiatich rokoch od tejto tragickej udalosti v čase prvej Slovenskej republiky mesto Trnava odhalením sochy „Sedliak Štefan Mikuš“ na znak úcty k jeho obeti na území svojho mesta.

Žiaľ, tento pamätník inštalovaný v roku 1944 ako spomienka na hrdinský čin Štefana Mikuša, na Univerzitnom námestí v Trnave neušiel krátko po skončení 2. svetovej vojny pozornosti iným socialistom a „bojovníkom“, príslušníkom prokomunistického Zväzu slovenských partizánov, a tento pamätník v októbri 1945 svojvoľne strhli a zničili.

Skoro 80 rokov muselo uplynúť, aby sa na základe dobových záznamov roľníkovi Štefanovi Mikušovi pri výročí storočnice jeho hrdinského činu opätovne odhalila už len replika pôvodného pamätníka. Pochopiteľne presne na deň stého výročia tejto tragickej udalosti a výlučne len v réžii jeho blízkeho príbuzného, Jozefa Mikuša st. Veľká škoda, že sa v Trnave pre tohto hrdinu opätovne nenašlo miesto. Sklamanie je o to väčšie, že mesto tento nezištný

hrdinský čin už raz ocenilo. Dnešní čelní predstavitelia nie sú pravdepodobne schopní dôslednej apolitickej reflexie, ktorá by im pomohla naprávať chyby a omyly svojich predchodcov. Replika tohto dobového pamätníka bude preto dočasne odhalená na súkromnom pozemku pred rodinnou firmou pána Jozefa Mikuša „JM vinárstvo“ v Doľanoch v okrese Pezinok.

Vzhľadom na momentálnu pandemickú situáciu nie je vylúčené, že sa plánované slávnostné odhalenie repliky sochy nakoniec nebude môcť uskutočniť v pôvodne plánovanom termíne 28. marca 2021. Aktuálne informácie k tejto udalosti budú všetkým záujemcom včas oznámené.

Jozef Mikuš st.

20. február 1951 – výkričník i otázniky

20. februára 2021 uplynulo presne 70 rokov od popravy troch mladých mužov, bývalých absolventov treňianskeho gymnázia, Alberta Púčika, Antona Tunega a Eduarda Tesára. Patrili ku generácii, ktorá sa narodila v prvej ČSR, no spoločensky a politicky dospela v rokoch prvej Slovenskej republiky, kde aj získala „morálny kompas“ do nasledujúcich rokov červeného teroru.

Túto skutočnosť veľmi výstižne vyjadril František Mikloško – mimochodom jeden z najväčších odporcov myšlienky samostatného Slovenska. V roku 1991, pri 50. výročí popravy sa vyznal, že pri skúmaní obdobia rokov 1945 – 1948 ho najviac zaujal „objav jednej generácie, ktorú podľa mňa vsuťku možno nazvať Generáciou. Patria sem ľudia, ktorí boli mladými vysokoškoolákmi počas SR a ktorí nemali nič spoločné s fašizmom. Nosili v sebe veľkú lásku k Slovensku a práve v tomto období neuveriteľne dospeli, cítili zodpovednosť za osud svojho národa a vzali ho do rúk. Tak vzniklo hnutie Bielej légie“.

Na formácii tejto Generácie sa bezpochyby podieľala aj Hlinkova mládež (HM), ktorej členmi Púčik a Tunega boli. HM bola akýmsi pokračovaním katolíckeho skautingu, no okrem kresťanskej náplne v sebe niesla aj výrazný národno-štátny rozmer. Mladých ľudí vychovávala v Hlinkovskom duchu („Slovensko Slovákom“), vstúpila im, že povinnosťou Slovákov nie je byť českou kolóniou, že ako každý iný národ majú aj oni právo na svoj štát, slobodu a dôstojný život. HM sa stala jedným z dôležitých duchovných pilierov. Pochopiteľne, po zániku SR to bol aj hlavný dôvod na jej kriminalizáciu, postavenie mimo zákon a prenasledovanie jej príslušníkov novým režimom „ľudovej demokracie“.

Ešte počas vojny si kresťanské authority kládli otázky, čo sa stane, ak zvíťazí tá či oná vojnová strana. Obavy mnohých katolíkov z budúcnosti ilustrujú aj slová chorvátskeho biskupa Alojza Stepinaca z roku 1940: „Ak v tejto vojne zvíťazí Nemecko, nastane hrozný teror a zaniknú malé národy. Ak zvíťazí So-

vietsky zväz, diabol sa ujme vlády nad svetom. Keď zvíťazí Veľká Británia a spojenci, k moci prídu slobodomurári a židia a zavládne nemoralnosť a korupcia.“ Ako svedčí jeden zo zachovaných programových dokumentov Bielej légie, Púčik a Tunega ako presvedčení kresťania videli podobné nebezpečenstvo v oboch zločinných systémoch, ktoré sa ukázali vo vojnovéj dobe.

V smerniciach pre činnosť písali: „*Nášmu národu, hoci žil v samostatnom Slovenskom štáte, hrozilo v prípade nemeckého víťazstva strašné nebezpečenstvo – smrť v mori novopohanského nacizmu. Teraz, po víťazstve nad Nemeckom, hrozí mu však takisto strašné nebezpečenstvo, ak nie strašnejšie: zotročenie bolševickým komunizmom...*“ Aj mladí študenti si vo všeobecnosti uvedomovali charakter režimu, ktorý sa v rokoch 1945 dostal k moci a patrili k jeho najzaujímavejším odporcom.

PhDr. Martina Lacku, PhD.

Marianna Oravcová: **Akcia B**

Bratislava: Ústav pamäti národa, 2020, 304 strán

Vystáňovaných nikto nerehabilitoval

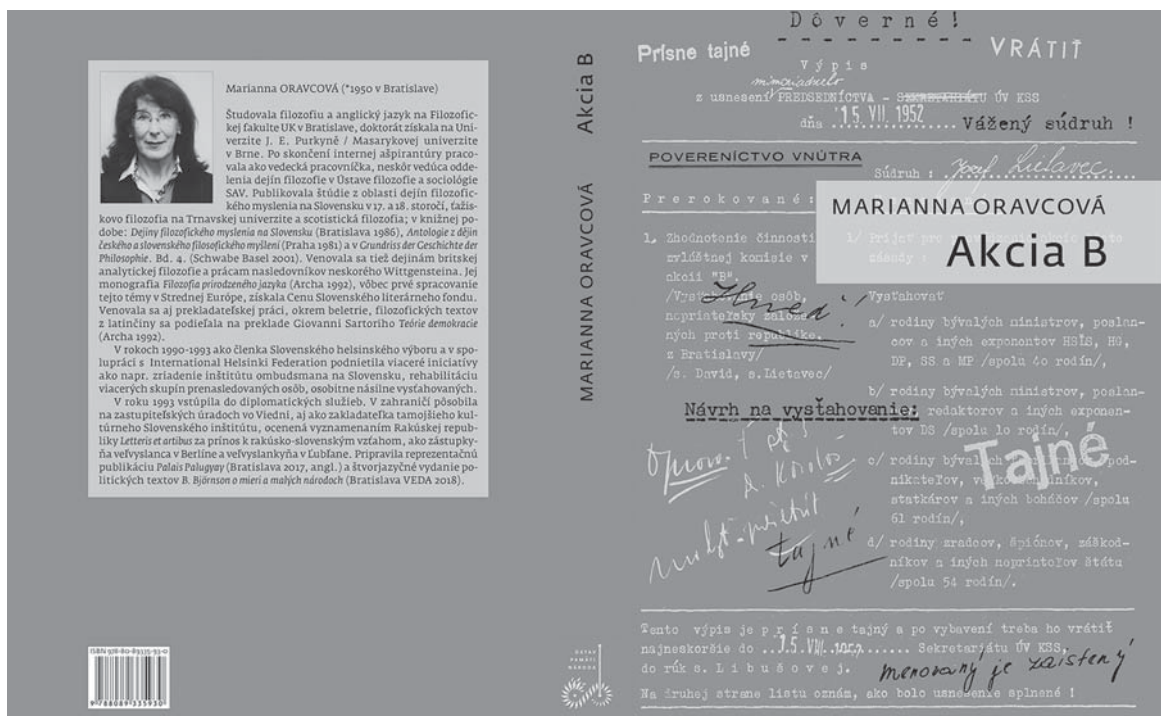
Nová publikácia Ústavu pamäti národa sa venuje v slovenskej historiografii doteraz nepovšimnutej problematike vystáňovania komunistickému režimu nepohodlných osôb z veľkých miest, osobitne z Bratislavy. Najznámejšia z akcií je v tomto smere Akcia B, ktorá sa uskutočnila v rokoch 1952 a 1953, a ktorej obeťou sa stalo len v Bratislave takmer 700 rodín. Na základe stranického rozhodnutia sa museli neraz z večera na ráno vystáňovať na pre nich dovtedy neznáme miesta, kde boli nasadení na ťažké manuálne práce. Išlo pritom o špecifickú formu mimosúdnej perzekúcie, v dôsledku ktorej bola z veľkých miest – a osobitne z Bratislavy – vystáňovaná slovenská elita. Byty následne zabral režim pre svoju nomenklatúru v rôznych štruktúrach, na čele s komunistickou stranou a bezpečnostnými zložkami.

Samotná publikácia je rozdelená do piatich veľkých kapitol. Autorka v nich zasadzuje priebeh a dôsledky Akcie B do širšieho dobového kontextu, v rámci ktorého opisuje perzekučné mechanizmy komunistického režimu v bývalom Česko-Slovensku aj v širšom stredoeurópskom priestore, charakter legislatívy smerujúci k porušovaniu ľudských práv, mimosúdne perzekúcie predchádzajúce samotnej Akcii B, ako aj rehabilitácie obetí postihnutých vystáňovaním. **V rámci legislatívy sa zameriava na zmeny, ktoré so sebou priniesol nástup komunistického režimu a v dôsledku ktorých bolo nielen možné odsúdiť tisíce nevinných ľudí na dlhoročné väzenie, ale aj do praxe zaviesť početné mimosúdne perzekúcie, akými boli**

zaradenie do táborov nútenej práce či práve vystáňovanie celých rodín spojených so stratou bytov – čo bol prípad Akcie B. Pomenováva stranických funkcionárov, ktorí niesli za jej realizáciu najväčšiu zodpovednosť, na čele s Júliusom Ďurišom, Júliusom Mazancom a Jozefom Lietavcom. Detailne opisuje priebeh vystáňovania stoviek rodín z Bratislavy a približuje príbehy týchto ľudí a ich nefalché životné osudy, kedy sa na základe jedného rozhodnutia všemocných stranických štruktúr ocitli doslova z večera na ráno vystáňovaní z centra hlavného mesta do jednej z tzv. koncových dedín na severnom alebo strednom Slovensku, pričom so sebou mohli zobrať ledva to, čo uniesli. Ich dramatickú situáciu ešte zhoršovalo pracovné zaradenie do povolání, ktoré boli absolútne neprimerané ich vzdelaniu a predchádzajúcej práci.

Po pri podrobnej historickej rekonštrukcii priebehu a dôsledkov Akcie B kniha tiež prináša pohľad na problematiku snahy a rehabilitáciu jej obetí, a to tak v roku 1968, ako aj po páde komunistického režimu v roku 1989. Z pozície členky Slovenského helsinského výboru autorka približuje (napokon neúspešné) úsilie, aby boli do rehabilitácií zahrnuté aj obeť tejto perzekúcie. Ich rehabilitácie však, podobne ako v prípade ďalších obetí komunistického režimu, neboli dotiahnuté, a tak možno súhlasiť s názorom politického väzňa, že eufória z pádu komunistického režimu zatienila morálny étos a odkaz jeho obetí a víťazstvo slobody a spravodlivosti bolo jedinou odmenou pre tých, ktorí sa ho dožili.

PhDr. Peter Jašek, PhD.

STALO SA

1. marca 1920 si pripomínáme vznik SND.

6. marca 1975 zomrel v Ríme pápežský prelát Dr. Štefan Náhalka, jeden z hlavných zakladateľov Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme.

7. marca 1939 minister zahraničia Chvalkovský informoval nemeckého diplomatického zástupcu v Prahe, že jeho vláda dáva Slovákom na slobodné rozhodnutie, či chcú ostať v Česko-Slovenskom štáte, alebo vyhlásiť samostatnosť Slovenska.

11. marca 1924 sa v Udavskom narodil kardiológ Jozef Tomko - 95. výročie.

11. marca 1939 prezident republiky Hácha vymenoval novú slovenskú vládu na čele s Karolom Sidorom. Jej ďalšími členmi boli: Jozef Sivák (školsťvo a národná osveta), Martin Sokol (vnútro), Július Stano (doprava a verejné práce), Peter Zaľko (priemysel, obchod, živnosť a pôdohospodárstvo), Alexander Hrnčár (financie) a Gejza Fritz (spravodlivosť).

11. marca 1960 komunistická polícia zatkla a uväznila tajne vysväteného biskupa, jezuitu Jána Chryzostoma Korca. Biskup Korec bol 20. mája odsúdený Krajským súdom v Bratislave (predseda senátu Ervín Polakovič) „pre velezradu“ na 12 rokov väzenia, stratu občianskych práv a vypovedanie zo Západoslovenského kraja. Väznili ho v Prahe na Pankráci a potom vo Valdiciach pri Jičine až do 24. februára 1968.

12. marca 1929 sa v Košiciach narodil slovenský organista a pedagóg Ferdinand Klinda.

13. marca 1939 v noci z 12. na 13. marca Dr. Keppler dostal z Berlína príkaz urobiť všetko, aby sa Slovensko osamostatnilo. Preto sa obrátil na zosadeného predsedu vlády J. Tisu s pozvaním na rozhovor ku kancelárovi Nemecka A. Hitlerovi. Tiso dve prvé posolstvá odmietol. Ale keď prišiel tretí posol s pozvaním, overeným nemeckým konzulom v Bratislave E. von Druffelom, Tiso sa pobral do Bratislavy a predložil vec na rozhodnutie predsedovi vlády Sidorovi, predsedovi Slovenského snemu Sokolovi a členom predsedníctva HSLS-SSNJ. Zišli sa všetci členovia Užšieho predsedníctva HSLS-SSNJ, členovia vlády a členovia predsedníctva Slovenského snemu. Títo ústavní a politickí predstavitelia Slovenska rozhodli, že Tiso má pozvanie prijať, vypočuť Hitlera, ale každé rozhodnutie

rezervovať Snemu Slovenskej krajiny. Tisu prijal nemecký kancelár Adolf Hitler. Rozhovor trval 75 minút. Vo zvyčajnom monológu Hitler Tisovi oznámil, že sa rozhodol likvidovať „zvyšné Česko“ (Restitschehei), ale že jeho záujmy sa končia pri Karpatoch. Ak sa Slovensko rozhodne pre samostatnosť, on je ochotný uznať ju a zaručiť Slovákom ich nezávislosť.

Tiso Hitlerovi odpovedal, že ľutuje, ale nie je v stave urobiť nijaké rozhodnutie v tejto veci, lebo to patrí výlučne do kompetencie Slovenského snemu.

14. marca 1939 o 9. hodine prišiel Tiso do Bratislavy a hneď zreferoval ústavným a politickým činiteľom, ktorí ho vyslali do Berlína, aká je tam situácia. O 10.57 h Snem Slovenskej krajiny otvoril svoje mimoriadne zasadanie, na ktorom sa zúčastnilo 57 poslancov z celkového počtu 63.

Predseda Snemu Martin Sokol vyzval poslancov, aby hlasovali, či sú za samostatný slovenský štát, alebo nie. Všetci prítomní poslanci povstaním zo svojich miest odhlasovali utvorenie samostatného slovenského štátu.

Po krátkej prestávke predseda Snemu Dr. Sokol predložil na schválenie Zákon zo dňa 14. marca 1939 o samostatnom štáte Slovenskom, ktorý právne kodifikoval vyhlásenie samostatnosti a pretvoril Snem Slovenskej krajiny na zákonodarný Snem Slovenského štátu. Potom prišlo predsedníctvo Snemu k vymenovaniu prvej vlády Slovenského štátu. Tvorili ju: Jozef Tiso ako predseda vlády a ministri Vojtech Tuka (podpredseda vlády), Karol Sidor (vnútro), Ferdinand Čatloš (národná obrana), Jozef Sivák (školsťvo), Gejza Medrický (hospodárstvo), Ferdinand Ďurčanský (zahraničie), Gejza Fritz (pravosúdie), Mikuláš Pružinský (financie), Július Stano (doprava a verejné práce).

21. marca 1982 zomrel v rímskej nemocnici profesor Pápežského orientálneho inštitútu, významný historik Slovenska a slovenských krajín, kňaz východného rítu a člen Spoločnosti Ježišovej Michal Lacko.

23. marca 1939 napadli maďarské vojenské jednotky územie Slovenskej republiky tromi prúdmi z územia Podkarpatskej Rusi, ktorú krátko predtým začali okupovať. Do dejín vošla ako Malá vojna.

23. marca 1948 Slovenská národná rada schválila nové nariadenie č. 7/1948 o pracovných

úvaroch, ktoré sa vlastne stali tábormi nútených prác. Občanov tam uvrhovali bez súdneho pokračovania, iba na príkaz trojčlennej komisie poverenictva vnútra. Väzni v nich trpeli často v neľudských podmienkach, ba mnohí aj zahynuli. Podobnými tábormi v celej ČSR postupne prešlo asi 80 000 občanov.

23. marca 1968 zvolalo zjednenie ZSSR najvyšších predstaviteľov štátov Varšavskej zmluvy (okrem Rumunska) na stretnutie v Drážďanoch (Dresden), kde všetci účastníci vyjadrili svoje znepokojenie nad stálym vzrastom „negatívnych tendencií“ v ČSSR.

23. marca 1959 v Leopoldove zomrel bl. Metod Trčka.

24. marca 1946 Štátna bezpečnosť vydala oficiálnu správu, že na Slovensku odhalila niekoľko protišťátnych skupín, ktoré udržiavali spojenie so slovenskými emigrantmi v Rakúsku a pracovali za obnovenie slovenského štátu. V tejto súvislosti zaviedli trestné pokračovanie proti viacerým slovenským študentom (Š. Chalmovský, A. Kšiňant, J. Bačkor, J. Vicen).

25. marca 1988 sa v Bratislave konala sviečková manifestácia.

27. marca 1996 Národná rada SR po opätovnom prerokovaní schválila zákon č. 125/1996 o nemorálnosti a protiprávnosti komunistického systému. Vyhlásila, že „KSC a jej odnož KSS sú zodpovedné za spôsob vlády v našej krajine v rokoch 1948 - 1989, a to najmä za cieľavedomé ničenie tradičných hodnôt európskej civilizácie, národných a náboženských práv, za úmyselné porušovanie ľudských práv a slobôd, za justičné zločiny vykonané v politických procesoch, za teror vykonávaný proti nositeľom iných názorov, než aké zodpovedali učeniu marxizmu-leninizmu, za devastáciu hospodárstva, za zničenie tradičných princípov vlastníckeho práva, za zneužívanie výchovy, vzdelávania, vedy a kultúry na politické a ideologické účely“.

Zákon nariadil uložiť do vstupnej haly parlamentu pamätnú tabuľu s nápisom: Účastníci protikomunistického odboja sa zaslúžili o pád komunistického režimu a o znovunastolenie demokracie na Slovensku. Patrí im za to vďaka.

30. marca 1870 začal vychádzať časopis OROL TATRANSKÝ.

Výzva

Vážení členovia PV ZPKO, sympatizanti, priatelia. Naša organizácia dlhodobo zápasí s neštandardnou situáciou, keď pripravuje plány svojej činnosti bez krytia finančnými prostriedkami. Nedostatok peňazí nás núti obrátiť sa na Vás s výzvou o pomoc. Vydávanie Svedectva nie je ďalej možné zabezpečiť z prostriedkov štátnej dotácie, preto sa obraciam na Vás s prosbou, vyhľadať vo Vašom okolí potenciálnych sponzorov nášho časopisu. Ak nebude vychádzať, akoby sme stra-

tili nástroj prezentácie vlastného jestvovania. Azda neprajníci by sa tomu aj potešili. Veríme však, že sa nájdu podporovatelia ideálov, za ktoré sme trpeli, a ktoré hodláme aj naďalej chrániť a obhajovať. Zájemcovia o pomoc pre naše Svedectvo môžu poslať svoj príspevok na číslo účtu: SK74 3100 0000 0040 0012 8109 alebo sa kontaktujte na tel. číslo 02-526 381 56.

Darcom úprimne ďakujeme.
Vedenie PV ZPKO
a časopisu Svedectvo

PRIPOMÍNAME

Úradné hodiny v kancelárii Predsedníctva PV ZPKO v Bratislave na Obchodnej ulici č. 52 sú počas núdzového stavu zrušené.

Upozorňujeme našich členov, že počas pandemických opatrení sa telefonicky nedovolia do kancelárie Predsedníctva PV ZPKO.

● Malé knižkupectvo Svojet v bratislavskej Liga pasáži ponúka knihy, ktoré inde nekúpíte. Historickú, vlasteneckú literatúru bez politickej korektnosti, zborníky, kalendáre a časopisy vrátane Svedectva. Otváracie hodiny v pondelok až štvrtok sú od 10.00 do 13.00 a od 13.30 do 16.30, vo štvrtok do 17.30 hod. V piatok od 9.00 do 13.00 a od 13.30 do 14.30 hod. Informácie na 0903 946 718.

Knižkupectvo Svojet
Predajňa vylavateľstva MS

Dunajská 18
Liga Pasáž
811 09 Bratislava

Telefón: 0903 946 718
Email: kniha.svojet@gmail.com
Web: www.svojet.sk

PRIPOMÍNAME SI

V marci si pripomíname významné životné jubileá týchto našich členov. Spomíname aj na tých, ktorí sa tejto slávnosti nedožili.

50 rokov

Mgr. Zuzana Tóthová, Bratislava
2.3.1971

60 rokov

Ing. Peter Palenčár, Korytné
30.3.1961

70 rokov

Jana Masařová, Trnava 25.3.1951

80 rokov

Ľudmila Osuská, Studienka
31.3.1941

81 rokov

Irena Petrgalovičová,
Žiar nad Hronom 23.3.1940

82 rokov

Mária Halásová, Hlohovec
13.3.1939

Jozef Mikuš, Častá
14.3.1939

84 rokov

Eduard Kováč, Bratislava 13.3.1937

85 rokov

Jozefína Matúšková, Budmerice
18.3.1936

Ján Gregor, Banská Bystrica
8.3.1936

86 rokov

Anna Strašiftáková, Modra
29.3.1935

Ľuba Drápelová, Bratislava
30.3.1935

88 rokov

Ján Bilek, Jablonov 27.3.1933

89 rokov

Štefan Jablonický,
Lakšárska Nová Ves 1.3.1932

91 rokov

Ing. Július Homola, Topoľčianky
15.3.1930

95 rokov

Jozef Senko 27.3.1926
Jubilantom srdečne blahoželáme

ROZLÚČILI SME SA

† Vo veku nedožitých 88 rokov, 12. júna 2020, zomrel **Štefan MAĐAR** z Borského Sv. Jura, člen pobočky RO PV ZPKO Bratislava - okolie. Rozlúčka so zosnulým sa konala v Borskom Sv. Jure za účasti rodinných príslušníkov.

† Vo veku nedožitých 86 rokov, 20. januára 2021 nás opustila členka PV ZPKO **Margita WASSERMANNOVÁ** zo Spišského Hrhova. Posledná rozlúčka sa konala 23. januára 2021 na cintoríne v Spišskom Hrhove len za účasti rodinných príslušníkov. Bude nám veľmi chýbať.

† Vo veku 82 rokov, 20. januára 2021, zomrel **Ing. Jozef DUDÁŠ**, dlhoročný aktívny člen pobočky RO PV ZPKO v Banskej Bystrici. Rozlúčka sa konala 27. januára 2021 na cintoríne v Závadke nad Hronom.

† Vo veku 65 rokov, 26. januára 2021, zomrel **Ing. Richard BRODŇANSKÝ**, člen regionálnej pobočky PV ZPKO v Košiciach. Bol synom politického väzňa Jána Brodňanského (1925-1975), „absolventa prevýchovných táborov v Jáchymovských uránových baniach“. Posledná rozlúčka sa konala 2. februára 2021 na cintoríne v Košiciach za prísnych pandemických opatrení. Za organizáciu PV ZPKO sa rozlúčky zúčastnili členovia organizácie z rodiny zosnulého.

Pozostalým vyslovujeme úprimnú sústrasť.

PRISPELI NA ČINNOSŤ

JUDr. Peter Brňák, Bratislava	50 EUR	Mária Masárová, Trenčianska Teplá	10 EUR	Jana Zímenová, Varín	50 EUR
MUDr. Dagmar Pechová, Bratislava	10 EUR	Mária Halásová, Hlohovec	20 EUR	Ján Gregor, Banská Bystrica	20 EUR
Vladimír Havrilla, Bratislava	90 EUR	Adela Kubiniová, Bratislava	10 EUR	Mária Mišeje, USA	40 EUR
Elleonóra Belayová, Bratislava	2 EUR	Marián Čerman, Nitra	5 EUR	Terézia Ferenčíková, Závod	10 EUR
Eva Krupská, Ľuboreč	40 EUR	PaeDr. Jana Blublová, Ivánka pri Dunaji	40 EUR	Milan Hvizdoš, Behárovce	10 EUR
Jozef Panáč, Hvozdnica	150 EUR	Irena Hermanová, Trenčín	5 EUR	Ing. Viliam Zopp, Bratislava	10 EUR
Mária Lukáčová, Bardejov	30 EUR	Anna Sluková, Banská Bystrica	20 EUR	PhDr. Elena Šebová, Bratislava	10 EUR
Daniel Žadanský, Sečovce	10 EUR	Jozef Kendra, Zlaté Moravce	5 EUR	RNDr. Roman Vadovič, Bratislava	10 EUR
Ervín Blažiček, Malacky	140 EUR	Anna Zacková, Visolaj	20 EUR	Pavol Molitor, Malé Leváre	10 EUR
Viliam Horák, Bánovce nad Bebravou	10 EUR	Ján Grega, Tušice	2 EUR	Ľudovít Piesecký, Svätý Jur	2 EUR
Anna Bednárová, Žilina	20 EUR	Marián Ištók, Košice	8 EUR	Adela Kašáková, Veľké Kostoľany	5 EUR
Ivan Kliment, Tuhar	20 EUR	Roman Jesenský, Košice	5 EUR	Terézia Holecová, Šenkvice	10 EUR
Príspevok	20 EUR	Ján Brodňanský, Košice	10 EUR	Helena Markovičová, Topoľčany	0 EUR
Karol Kubričan, Bánovce nad Bebravou	20 EUR	Marián Žalobín, Košice	8 EUR	Vladimír Kolada, Námestovo	10 EUR
Vincúrová, Bánovce nad Bebravou	20 EUR	Ing. Richard Brodňanský, Košice	10 EUR	Michal Gajdoš, Hlohovec	30 EUR
Petronela Šustová, Piešťany	50 EUR	Anna Brodňanská, Košice	10 EUR	Ing. Štefan Benčat, Kozárovce	30 EUR
Filip Tomčíšák, Široké	10 EUR	Mária Brodňanská, Košice	10 EUR	Vojtech Polnišer, Tlmače	10 EUR
Marta Vaculová, Nitra Krškany	50 EUR	Oľga Ištóková, Košice	8 EUR	Elemír Trišč, Jarovnice	2 EUR
Soňa Šubová, Nitra	10 EUR	Miro Nemeč, Ludanice	11 EUR	Stanislav Zahuranec, Spišské Vlachy	20 EUR
Emma Ballová, Nitra	10 EUR	Juraj Nižňanský, Vrbové	60 EUR	Viliam Horák, Bánovce nad Bebravou	5 EUR
Margita Bažalíková, Bratislava	15 EUR	Anna Ondková, Čaklov	5 EUR	Anna Matovičová, Čadca	20 EUR
Helena Takáčová, Košice	10 EUR	Oľga Babicová, Bratislava	5 EUR	Kvetoslav Gregor, Čadca	30 EUR
Ján Baľon, Zborov	40 EUR	Janka Košová, Stará Turá	10 EUR	Jozef Slipek, Nová Dubnica	20 EUR
Anna Uhnárová, Rybník	2 EUR	Mária Matejová, Nová Dubnica	10 EUR	MUDr. Teodor Streicher, Bojnice	8 EUR
Margita Chudá, Štefanov	10 EUR	Alžbeta Bednárová, Cabaj-Čápor	5 EUR	Magda Suchy, Toronto	100 EUR
Dominik Mužila, Dolný Kubín	10 EUR	Barbora Prihodová, Trebišov	15 EUR	Jozef Brodňanský, Dolný Kubín	8 EUR
Edita Matúšková, Prieštavky	5 EUR	Eva Slimáková, Limbach	20 EUR	Vlastimil Morávek	90 EUR
Juraj Hurný, Rakúsko	75 EUR	Františka Jančová, Ilava	20 EUR	Jozef Panáč, Hvozdnica	150 EUR
Mária Šilhavá, Bratislava	40 EUR	Mária Oreská, Malacky	15 EUR		
Róbert Jalovec, Trnava	10 EUR	Štefan Hradiský, Spišská Nová Ves	49 EUR		
Karol Pribiš, Borský Sv. Jur	13 EUR	Anastázia Mračnová, Moravský Sv. Ján	20 EUR		

Darcom vyslovujeme úprimné poďakovanie

DNI SLOVANSKEJ KULTÚRY

I. ročník - 1993

22. jún 1993
 Dravča Svätoplukova – Mestské divadlo
 23. jún 1993
 Škrtal – DAD Družov
 24. jún 1993
 Každému Wolno kochať – Český Těšín

II. ročník - 1994

20. jún 1994
 Kovačica v Žilinc – Vernisáž svetoznámých inštých umelcov – Zuzana Chalupecová, Martin
 Jonáš a iní
 Niskké svy – Miroslav Benka – Premiéra
 21. jún 1994
 Niska – Mestské divadlo Žilina
 23. jún 1994
 Veľkoplošné videoprehrávky predstavení MD Žilina
 Autogramická kniha Martin Kolečár
 24. jún 1994
 Na akte malované – divadlo JZ Družov
 3. júl 1994
 Slovenský folklórny súbor – Manto Štrapač - Našičko Markovac, Chorvátsko

Festivalový bulletin zostavil
 Zodpovedný redaktor **Ján Bureš**, riaditeľ divadla
 Graf. úprava a sazba **Alter Software**
 Tlač **Rosa**

MESTSKÉ DIVADLO ŽILINA
 A
 MESTO ŽILINA

**DNI SLOVANSKEJ KULTÚRY
 III. ROČNÍK**

19. 6. – 24. 6. 1995